

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ ETİK İLKELERE UYMA DÜZEYİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Yüksel GÜNDÜZ*
Zehra Sedef COŞKUN**

Özet

Bu araştırmanın amacı, öğrenci görüşlerine göre, öğretmenlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerini belirlemektir. Bu amaçla, araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2010–2011 öğretim yılında Artvin Merkez ilçesinde bulunan 6 ilköğretim okulunun 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflarına devam eden 617 öğrenci oluşturmaktadır. Bu araştırmada veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen 30 maddelik Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği ile toplanmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0,95 olarak hesaplanmıştır. Ölçekle elde edilen veriler, yüzde, frekans, ortalama ve t testi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucuna göre, öğrenciler öğretmenlerinin mesleki etik ilkelere genel olarak “çok” düzeyinde uyduklarını belirtmişlerdir. Öğrenci görüşlerinde, cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Kız öğrenciler, öğretmenlerinin etik ilkelere uyma düzeylerini, erkek öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksek bulmuşlardır. Sınıf düzeyi değişkenine göre, 4. ve 5. sınıf öğrencileri, öğretmenlerinin etik ilkelere uyma düzeylerini, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden anlamlı derecede daha yüksek bulmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Etik, mesleki etik, öğretmen, ilke

ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS'S VIEWS REGARDING THE LEVEL OF THEIR TEACHERS' COMPLYING WITH PROFESSIONAL ETHICS PRINCIPLES

Abstract

The purpose of this study is to determine the level of teachers' complying with professional ethics principles, based on their students' opinions. To that end, survey model was used in this study. The sample of this study consists of 617 elementary school students in the 4th, 5th, 6th, 7th, 8th grades of 6 elementary

* Yrd. Doç. Dr. Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Seyitler Kampüsü Artvin Cep: 05355537910, e-mail: gunduz0735@hotmail.com

** Arş. Gör. Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Seyitler Kampüsü Artvin Cep: 05383646215, e-mail: zehrasedefcoskun@gmail.com

schools in Artvin in the 2010-2011 academic year. In this study, the data were collected using a 30-item teacher ethics value scale developed by the researchers which captured students' perceptions. The Cronbach's alpha reliability coefficient of the scale was calculated as 0.95. The data gathered using the scale were analyzed, using percentage, frequency, mean, and t-test. According to research results, students state that teachers conform to professional ethics principles at 'high' level. Significant differences were found among students in terms of gender and grade level variables. Female students determined at a statistically significantly higher level than male students that their teachers complied with professional ethics principles. In terms of grade level variables, 4th and 5th grade students determined the level of teachers' complying with professional ethics principles significantly higher than 6th, 7th, and 8th grade students.

Key words: Ethics, professional ethics, teacher, principle

1. GİRİŞ

Tarihsel süreçte insanoğlunun gereksinimleri çeşitlenmiş ve buna bağlı olarak da değişik meslek grupları ortaya çıkmıştır. Günümüzde 25000'e yakın iş çeşidi bulunmaktadır.

Bunların bir kısmı bilimsel anlamda gerekli kriterleri sağladığı için meslek kabul edilmektedir. Öğretmenlik mesleği de kendine has bir takım özellikleriyle, diğer tüm meslek gruplarından ayrılmaktadır. Bu özelliklerinden en önemlisi, öğretmenliğin diğer tüm mesleklerin (meslek çalışanlarının) öğreticisi olmasıdır. Bu özelliğinden dolayı, öğretmenlik mesleği, zaman içinde iniş çıkışlar olsada toplumdan saygı görmüş ve toplum içinde önemli bir yer edinmiştir. Günümüzde de yine en güvenilir meslekler arasında yer almaktadır.

Meslek, toplum tarafından kabul görmüş mal ve hizmet üreten etkinlikler bütünüdür. Meslek grupları, zaman içerisinde meslek yapılarına uygun ilkeler belirlemiştir. Bu ilkelerin en önemlilerinden biri de etik ilkesidir. Etik, bir ahlâki eylem kuramıdır, ama bunu öncelikle bilgi adına değil, eylem adına gerçekleştirir. Bu nedenle etik salt kuram oluşturma amacıyla geliştirilmiş bir kuram; entelektüel bir doyuma hizmet eden zihinsel bir çalışma değil, en başta düşünce ve eylem ilişkisidir (Pieper, 1999). Etik, muhakeme ve akıl yürütme süreci, ahlâk ise, yaşanan bir olgudur. Diğer bir ifade ile , ahlak yaşanan bir olgu, etik ise bu olguyu sorgulayan felsefedir (Tevrüz, 2007: 2).

Buna göre etik, bütün etkinlik ve amaçların yerli yerine konulması, neyin yapılacağı ya da yapılamayacağı, neyin isteneceği ya da istenemeyeceğinin, neye sahip olunacağı ya da olunamayacağı, bilinmesidir (Hançerlioğlu, 1975; Polat, 1999; Demirtaş ve Güneş, 2002, s.58). Başka bir tanımda etik, insanların kurduğu bireysel ve toplumsal ilişkilerin temelini oluşturan değerleri, normları, kuralları doğru-yanlış ya da iyi-kötü gibi ahlaksal açıdan araştıran bir felsefe dalıdır (İnal, 1996: Akt: Aydın, 2002; MEB, 2006, s.3; TDK, 2008). Kısaca belirtecek

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ ETİK UYMA...

olursak; etik doğru ve yanlış davranış teorisidir. Ahlâk ise onun pratiğidir (MEB,2006,s.4). Etik, bir şeyin iyi olduğu hükmüne nasıl varıldığını açıklamaya çalışır.

Etiğin gücü, insanın vicdanıdır. İnsan duygusunu, düşüncesini, davranışını, tutumunu, eylemini, vicdanının sesine kulak vererek, doğru-yanlış, iyi-kötü, olumlu-olumsuz, olarak değerlendirir. Bu şekilde kişi kendisi ve başkaları arasındaki ilişkilerde denge, düzen, denetim ve uyum sağlar (Mocan, 2002). Bu nedenle etiğin yaptırımı, daha çok vicdani ölçüler içinde kalmaktadır (Bülbül, 2001: 14). Oysa her mesleğin mesleki etik ilkelerinin açık olarak bilinmesi ve ihlali durumunda bir yaptırımının olması gerekli görülmektedir. O halde nedir mesleki etik?

Mesleki etik, belirli bir meslek grubunun, mesleğe ilişkin olarak oluşturup kurduğu, meslek üyelerine emreden, zorlayan, kişisel eğilimlerini sınırlayan, yetersiz ve ilkesiz üyeleri meslekten dışlayan, meslek içi rekabeti düzenleyen ve hizmet ideallerini korumayı amaçlayan mesleki ilkeler bütünüdür (Demirtaş ve Güneş,2002, s.104; MEB,2006,s.23). Diğer bir ifadeyle mesleki etik, iş hayatındaki davranışları yönlendiren, onlara rehberlik eden etik prensipler ve standartların toplamına denilmektedir. Mesleki etik bir özdenetim düzeneği gibi çalışır, fakat diğer denetim biçimlerinden farklı olarak içseldir ve manevi bir nitelik taşır. Meslek etiği ise, mesleki davranışla ilgili neyin doğru, neyin yanlış, neyin haklı, neyin haksız olduğu hakkında inançlara dayalı ilkeler ve kurallar topluluğudur (Kardeş-Selimoğlu, 1997, s.146). Meslek etiği kişinin, işletmenin/kurumun ve toplumun etik anlayışından etkilenir. Meslek etiğinin en önemli yanlarından biri, dünyanın neresinde olursa olsun, aynı meslekte çalışan bireylerin bu davranış kurallarına uygun davranmalarının gerekli olmasıdır (Kuçuradi, 1988, s.21).

Mesleki etiğin temelinde insanlarla ilişkiler yatar. Aynı meslekten bireylerin birbirleri ile ilişkilerinde belli davranış kalıplarına uymaları meslek etiğinin gereğidir (Aydın, 1993, s.71). Meslek etiği her şeyden önce, o mesleği sürdürenlerin mesleğin gerektirdiği nitelik ve özelliklere ne derecede sahip olup olmadığıyla yakından ilgilidir (Torlak, 2001:84). Meslek etiğinin en ayırt edici özelliklerinden bir tanesi de, mesleği yerine getirirken kusurların, özellikle meslek çevresi dışında yer alan kişilerden belirgin bir şekilde tepki görmemesidir (Aydın, 2002:75). Bugün öğretmenlik mesleğinin halâ en güvenilir meslekler arasında yer alması, öğretmenlerin bu mesleğin etik ilkelerine bağlı oluşlarının bir göstergesidir. Ayrıca, verimliliğin artması, kalitenin yükselmesi için meslek etiği gereklidir (MEB, 2006).

Öğretmenlik, davranış değiştirme işgörsü nedeniyle etik bir meslektir. Öğretmenlerin meslek etiği, öğretmenlik mesleğinin yapısından, öğretmenlerin birbiriyle ve öğrencileriyle olan etkileşimlerinden, okulun eğitim atmosferinden, modern toplumun gelişmelerinden ve istemlerinden etkilenmektedir (Gözütok, 1999, s.87). Öğretmenler görevlerini yerine getirirken, uymaları gereken mesleki ilkeleri gözönünde bulundurmalarıdır. Dış değişkenler bu ilkelerin uygulanması

üzerinde fazla etkili olmamalıdır. Etkili olursa, bu durum öğretmene karşı güven bunalımı yaratır.

Öğretmenlik bir meslek olarak, mesleki etik ilkeleri de olan bir meslektir. Çünkü mesleğin yerine getirilmesi sürecinde öğretmenlerin bu ilkelere uyması bir gerekliliktir. Öğretmen, mesleğe girerken mesleğin ilkelerine sadık kalacağını önceden kabul eder. Etik ilkeler, bir örgüt içinde etiğin kurumsallaşması için örgütün genel değerler sistemini ve amaçlarını tanımlayan, verilen kararların buna uygunluğu için rehberlik eden mekanizmadır (Demirtaş ve Güneş,2002, s.58). Etik ilkeler, toplumun bütün üyelerine saygılı olmayı, farklı kültürlere ve düşüncelere karşı hoşgörüyü, kişilerin eşitliğinin kabul edilmesini ve kaynakların adil olarak dağıtılmasını içerir. Mesleki etik ilkeleri ahlaki bir boyut içeren ve örgütün içinden ve dışından kaynaklanan sorunların çözümünde, örgüt ve işgörenlerin gereksinim duydukları bir çerçeve çizer. Bu çerçeve, işgörenleri etik ilkelere uygun davranmaya güdüleyici bir etkiye sahiptir ve aynı zamanda örgüt kültürünü de önemli ölçüde etkileyerek, örgüt içinde bireylerin gerçekleştirilmesi istenen davranışları tanımlar (Aydın, 2002). Bu anlamda Yaşaroğlu'nun da (2007) belirttiği gibi, öğretmenler, ulusal, manevi ve etik değerlerini okulunda ve sınıfında yaşayan ve öğrencilerine yaşatan, öğrenci ile olan ilişkilerinde belli kuralların dışına çıkmayan, öğrencileri korkutmayan, kendi inanç ve fikirlerini öğrencilere dayatmayan, okul kaynaklarını israf etmeyen, adaletli davranan bireyler olmalıdır.

Aydın (2006)'a göre, öğretmenlerin mesleki etik ilkeleri profesyonellik, hizmette sorumluluk, adalet, eşitlik, sağlıklı ve güvenli bir ortamın sağlanması, yolsuzluk yapmamak, dürüstlük, doğruluk ve güven, tarafsızlık, mesleki bağlılık ve sürekli gelişme, saygı, kaynakların etkili kullanımı şeklinde sıralanırken, genel olarak mesleki etik ilkeleri, doğruluk, yasallık, yeterlik, güvenilirlik, mesleki bağlılık, adalet, eşitlik, tarafsızlık, sorumluluk, insan haklarına saygılı olma, insan sevgisi, hoşgörü, tutumluluk, demokratik davranmak şeklinde sıralamakta mümkündür. Ayrıca öğretmenin, ayrımcılık, kayırma, yıldırma/korkutma, istismar, ihmal, bencillik, eziyet etme, şiddet uygulama, baskı yapma, saldırganlık, hakaret etme, taciz etme gibi davranışlarını da etik dışı davranışları olarak göstermek olasıdır. Pelit ve Güçer'in (2006) belirttiği gibi, öğretmenlerin özellikle kendi alanlarına giren tüm konularda etik ilkeler çerçevesinde hareket etme sorumluluğu, diğer meslek elemanlarından daha fazladır.

Toplumun bilinç düzeyinin artmasıyla birlikte, öğretmenlerin öğrencileriyle olan ilişkileri daha ayrıntılı ele alınmaya ve değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu da öğretmenleri daha etik davranmaya itmiştir. Öğretmen en başta adil, dürüst, saygılı, sevgi dolu, okuluna ve yasalara bağlı, insan haklarına inanan ve insanlara değer veren ve güven verici bir karaktere sahip olmalıdır. Ayrıca öğretmenler, mesleki anlamda yeterliliklerini sağlamış, kendini geliştiren ve bu kutsal mesleğin ne kadar büyük bir sorumluluk gerektirdiğinin bilincinde olmalıdır (Obuz, 2009).

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ ETİK UYMA...

Etik davranmak yasal, kültürel ve mesleki özelliğinin gereği olarak, öğretmenlik mesleğinin her alanında kendisini hissettirmelidir. Öğretmenler, sınıf içinde ya da okulda görevlerinin gereklerini yaparken, yalnız programın gerektirdiği yaşantıları kazandırmakla kalmazlar, davranışlarıyla öğrencilerine model olmak durumunda olduğu için etik duyarlılığa daha fazla özen göstermek zorundadırlar. Günümüzde meslek etiğine olan ilginin giderek artmasının nedeni, kimi mesleklerde karşılaşılan etik sorunların artması ya da artan sorunların farkına varılmasıdır (Tepe, 2000, 1).

Örneğin, Uğurlu'nun (2008), lise son sınıf öğrencileriyle yaptığı çalışmada, öğrenciler, öğretmenlerinin, öğrenci öğretmen ilişkilerine yönelik etik davranışlarını olumsuz olarak algılamışlardır.

Öğretmenlerin mesleki etik ilkeleri ve bu ilkelere uyma düzeylerini araştıran birçok araştırma bulunmasına rağmen (Gözütok, 1999; Pelit ve Güçer, 2006; Dayanç, 2007; Uğurlu, 2008; Obuz, 2009; Turgut, 2010; Öztürk, 2010; Colnerud, 2006; Zheng ve Hui, 2005; Campbell, 2000), aynı amaçlı ilköğretim öğrencilerinin görüşlerine göre yapılan çalışmalar çok sınırlı (Örenel, 2005; Yaman, Cetinkaya Mermer ve Mutlugil, 2009) kalmıştır. Dolayısıyla yapılan çalışmanın bu boşluğu dolduracağı ve alana katkı sağlayacağı umulmaktadır. Bu nedenle tasarlanan çalışmanın amacı, ilköğretim öğrencilerinin görüşlerine göre, öğretmenlerin mesleki etik ilkelere ne düzeyde uydıklarını ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Öğrenci görüşlerine göre öğretmenler mesleki etik ilkelere ne düzeyde uymaktadırlar?

2. Öğretmenlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerine ilişkin öğrenci görüşleri arasında, cinsiyet ve sınıf düzeyine göre farklılıklar var mıdır?

2. YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2004, s.79).

Çalışma Grubu

Bu çalışmada veri toplamak amacıyla, 2010-2011 öğretim yılında Artvin ili Merkez ilçede bulunan 6 ilköğretim okulunun 4-5-6-7 ve 8. sınıflarında öğrenim görmekte olan 617 öğrenciden oluşan bir çalışma grubu kullanılmıştır. Öğrencilerin % 50,7'si kız; % 49,3'ü erkektir. Yine çalışma grubunun % 40,5'i 4 ve 5. sınıf öğrencisiyken; % 59,5'i 6-7 ve 8. sınıf öğrencileridir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplamak üzere iki ayrı ölçme aracı kullanılmıştır. Bunlardan ilki öğrencilerin demografik özelliklerini saptamak üzere kullanılan iki soruluk bir ankettir. İkinci veri toplama aracı ise, araştırmacılarca geliştirilen Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği'dir. Ölçek likert tipi değerlendirmeye sahip 30 maddeden oluşmuştur. Ölçeğin kapsam geçerliği, alanda uzman beş akademisyenin değerlendirmeleri sonucuna göre çok yüksektir.

Ölçeğin yapı geçerliğini sınamak üzere ilk etapta Kaiser Normalleştirilmesiyle Varimax dik döndürme tekniği (Varimax with Kaiser Normalization) ile açımlayıcı faktör analizi (temel bileşenler analizi) işlemi gerçekleştirilmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin Değerinin ,97 olması nedeniyle toplanan veriler faktör analizi işlemi yapmaya uygundur. Barlett test sonucunun istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı sonuç vermesi nedeniyle, ölçek ile ölçümlenen özelliğin evren parametresinde çok boyutlu bir özellik olduğu anlaşılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin özdeğeri 2'nin üstünde iki alt boyutu bulunmuştur. Birinci alt boyut (Mesleki Sorumluluk)'un özdeğeri 8,54 olup, tek başına toplam varyansın 28,49'nu karşılamıştır. İkinci alt boyutun (Mesleki Yeterlilik) ise özdeğeri 6,53 ve açıkladığı varyans oranı ise 21,79'dur. İki alt boyut birlikte ölçülen özelliğin evren parametresindeki varyansının 50,29'unu karşılamaktadır. 19 maddeden oluşan mesleki sorumluluk alt boyutuna ait maddeler 1, 2, 3, 4, 5, 13, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 31. maddelerdir. Bu maddelere örnek olarak "Öğretmenlerimiz hoşgörülüdürler, Öğretmenlerimiz bizi değil davranışlarımızı eleştirirler" gösterilebilir. İkinci faktör olan mesleki yeterlilik alt boyutuna ait maddeler 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 25. maddelerdir. Bu maddelere örnek olarak " Öğretmenlerimiz belirlenen sınıf kurallarına uygun davranırlar, Öğretmenlerimiz vaktinde derse girerler " gösterilebilir.

Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği'nin toplam puanları ile I. alt boyut arasında hesaplanan korelasyon katsayısı ,96 iken II. alt boyutta ,95'dir. Her iki alt boyut için hesaplanan korelasyon katsayısı, istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlıdır. İki alt boyut arasında hesaplanan ilişki katsayısı ,65 olup, bu da istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı bir sonuç vermiştir.

Yapılan bilimsel çalışmalarda bir meslek grubunun sahip olduğu etik değerler ile kişilik özellikleri arasında yüksek korelasyonların bulunması nedeniyle, Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği'nin kriter geçerliğinin belirlenmesi için Sıfat Listesi (Adjective Check List = ACL) testinin de uygulaması yapılmıştır. Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği toplam puanları ile yine öğrenciler tarafından algılanan ACL kişilik testi başarma, başatlık, sebat, düzen, şefkat gösterme, uyarlık, otokontrol, özgüven, kişisel uyum, ideal benlik ve askeri liderlik alt boyut puanları arasında istatistiksel açıdan en az ,05 düzeyinde pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir.

Elde edilen tüm bu sonuçlar; Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği'nin geçerli bir test olduğunu ispatlamıştır.

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ ETİK UYMA...

Ölçeğin güvenilirliği; test-tekrar test ve iç tutarlılık katsayıları yardımıyla belirlenmiştir. Elde edilen iç tutarlılık katsayısı ,95; test tekrar test güvenilirlik katsayısı ,72 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca ölçeğin tüm maddelerin toplam ve alt boyutlar bazında madde güvenilirlik ve geçerlik analizleri yapılmış ve maddelerin geçerli ve güvenilir olduğu anlaşılmıştır.

Verilerin Toplanması

Geliştirilen ölçek, araştırmacılar tarafından öğrencilere dağıtıldıktan sonra, yapılan açıklama doğrultusunda doldurması istenmiş ve öğrencilerin doldurması beklenerek, doldurma işleminden sonra toplanmıştır. Öğrencilerin ölçeğe verecekleri cevapların güvenilirliği açısından öğretmenler kısa süreli olarak sınıfa alınmamışlardır. Öğrencilere dağıtıldıktan sonra toplanan ölçeklerin teker teker incelenmesi sonucunda, hepsinin işleme dâhil edilecek nitelikte olduğu görülmüştür. Böylece 617 ölçek işleme dâhil edilmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumu

Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği'nin hem toplam hem de alt boyut puanlarının belirlenmesinde maddelerin puan ortalamaları temel alınmıştır. Bu araştırmada Likert tipi beşli ("hiç", "az", "orta" "çok" ve "pekçok") derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Aritmetik ortalamanın değerlendirme aralığı için $(5-1=4)$ hesaplanan aralık katsayısına göre $(4/5=0,80)$ seçenek aralıkları düzenlenmiştir. (1,00-1,79) "Hiç"; (1,80-2,59) "Az"; (2,60-3,39) "Orta"; (3,40-4,19) "Çok" ve (4,20-5,00) aralığında olanlar ise "Pekçok" değerlendirmesinde kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında kullanılan anket ile toplanan verilerin frekans ve yüzdelik dağılımları bulunmuştur. Araştırmanın bağımsız değişkenleri olan öğrenci cinsiyeti ve sınıf düzeyine göre Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği'nin toplam ve alt boyut puan ortalamaları arasındaki farklılığı sınamak üzere ilişkisiz grup "t testi işlemleri gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında tüm sonuçlar çift yönlü olarak sınanmış ve anlamlılık düzeyi en az ,05 olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın tüm istatistiksel analizleri SPSS 13 for Windows paket program ile yapılmıştır.

3. BULGULAR ve YORUM

İlköğretim okulu öğrencilerden oluşan çalışma grubuna uygulanan Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği'nin sonuçları bu bölümde değerlendirilerek yorumlanmıştır.

Araştırma kapsamında kullanılan Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği Toplam ve Alt Boyut puanlarına ait betimleyici istatistik değerleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırma Grubuna Uygulanan Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

Ölçek	n	\bar{x}	SS
Mesleki Sorumluluk	617	3,79	,82
Mesleki Yeterlilik	617	4,24	,70

“Mesleki Yeterlilik” alt boyutta yer alan maddelerin ortalama toplam değeri $\bar{x}=4,24$ 'dir ve alt boyutlar içinde en yüksek ortalamayı oluşturmuştur. Ölçeğin puanlama özelliğine göre bu sonuç “pekçok” değerlendirmesi içine girmiştir. “Mesleki Sorumluluk” alt boyutunun ortalaması $\bar{x}=3,79$ 'dur ve alt boyutlar içinde en düşük ortalamaya sahiptir. Ölçeğin puanlama özelliğine göre bu sonuç ise “çok” değerlendirmesi içine girmiştir. Elde edilen bu sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan öğrenciler öğretmenlerinin etik ilkelere uygun davranışlar sergilemelerini yüksek düzeyde algılamışlardır. Burada öğretmenlerin etik ilkelere uygun davrandıklarını söylemek mümkündür.

Tablo 2. Araştırma Grubuna Uygulanan Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği Madde Puanlarının Yüzde Değerleri

	Maddeler	n	Hiç	Az	Orta	Çok	Pekçok
1	Öğretmenlerimiz hepimize eşit davranırlar.	617	7,1%	13 %	21,1%	16,4%	42,3%
2	Öğretmenlerimiz bizi olduğumuz gibi kabul ederler.	617	5,3%	6,6%	13,3%	22,0%	52,7%
3	Öğretmenlerimiz, bizlere karşı adaletli davranırlar.	617	5,2%	7,9%	19,4%	22,9%	44,6%
4	Öğretmenlerimiz bizlere eşit söz hakkı verirler.	617	4,2%	7,1%	18,3%	24,3%	46,0%
5	Öğretmenlerimiz hoşgörülüdürler.	617	2,6%	4,2%	15,2%	20,9%	57,1%
6	Öğretmenlerimiz sabırlıdırlar.	617	4,1%	7,9%	18,8%	24,8%	44,4%
7	Her konuda öğretmenlerimize güvenimiz.	617	3,9%	4,5%	9,2%	21,1%	61,3%

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ ETİK UYMA...

8	Öğretmenlerimiz bize hep doğru-ları söylerler.	617	,8%	3,7%	8,1%	20,6%	66,8%
9	Öğretmenlerimiz sır tutarlar.	617	8,4%	5,2%	10,0%	18,0%	58,3%
10	Öğretmenlerimiz belirlenen sınıf kurallarına uygun davranırlar.	617	2,3%	3,7%	11,8%	20,4%	61,882 %
11	Öğretmenlerimiz, bizlere sağlıklı ve güvenli bir ortam sağlarlar.	617	1,8%	4,5%	10,7%	19,4%	63,5%
12	Öğretmenlerimiz, okul araç gereçlerini tasarruflu kullanırlar.	617	3,4%	3,6%	9,2%	22,0%	61,8%
13	Öğretmenlerimiz bizimle yeterince ilgilenirler.	617	4,5%	4,7%	16,2%	23,8%	50,7%
14	Öğretmenlerimiz çeşitli ihtiyaçlarımızı karşılamaya çalışırlar.	617	7,0%	6,5%	15,7%	25,1%	45,7%
15	Öğretmenlerimiz mesleğini severek yapmaktadırlar.	617	3,4%	4,7%	8,9%	19,1%	63,9%
16	Öğretmenlerimiz vaktinde derse girerler.	617	3,1%	5,5%	16,2%	30,5%	44,7%
17	Öğretmenlerimiz dersi büyük bir zevkle işlerler.	617	5,3%	6,8%	16,5%	26,4%	44,9%
18	Öğretmenlerimiz dersi amacına uygun olarak işlerler.	617	2,9%	5,2%	11,0%	20,9%	60,0%
19	Öğretmenlerimiz bize karşı kibar davranırlar.	617	6,6%	7,8%	19,3%	26,7%	39,5%
20	Öğretmenlerimiz bize karşı sevecen davranırlar.	617	6,3%	6,6%	15,9%	22,2%	48,9%
21	Öğretmenlerimiz saygıyı hak ederler.	617	3,6%	3,6%	8,6%	16,2%	68,1%
22	Öğretmenlerimiz bizi mutlu etmek için elinden geleni yaparlar.	617	5,5%	7,1%	16,0%	23,7%	47,6%
23	Öğretmenlerimiz kendimizi ifade etmemize fırsat verirler.	617	5,2%	6,0%	17,8%	24,0%	47,0%
24	Öğretmenlerimiz bizim hata yapabileceğimizi kabul ederler.	617	6,3%	8,9%	13,3%	21,1%	50,4%
25	Öğretmenlerimiz bize ismimizle hitap ederler.	617	4,4%	4,5%	7,1%	20,4%	63,5%

26	Öğretmenlerimiz isteklerimizi bastırma yerine bizi anlamaya çalışırlar.	617	8,3%	6,3%	16,7%	24,1%	44,6%
27	Öğretmenlerimiz bizi değil davranışlarımızı eleştirirler.	617	5,8%	6,8%	19,3%	22,0%	46,0%
28	Öğretmenlerimiz haklı olduğumuz durumlarda bizi desteklerler.	617	5,7%	6,2%	12,6%	17,7%	57,9%
29	Öğretmenlerimiz hata yaptığında bizden özür dilerler.	617	19,8%	9,7%	13,0%	20,7%	36,8%
30	Öğretmenlerimiz konuşmalarında yargılayıcı değil, açıklayıcı dil kullanırlar.	617	5,7%	7,6%	13,5%	18,5%	54,8%

Ölçeğe maddeler bazında bakıldığında “çok” ve “pek çok” düzeyinde katılımın en yüksek olduğu madde % 87.4 ile “öğretmenlerimiz bize hep doğruları söylerler” maddesi olmuştur. Bunu %84.3 ile “öğretmenlerimiz saygıyı hak ederler” maddesi izlemiştir. “Öğretmenlerimiz mesleklerini severek yaparlar” maddesi %83 ile üçüncü sırada; “öğretmenlerimiz, bizlere sağlıklı ve güvenli bir ortam sağlarlar” maddesi %82.9 ile dördüncü sırada ve “öğretmenlerimiz belirlenen sınıf kurallarına uygun davranırlar” maddesi %82.2 ile beşinci sırada yer almıştır. Bunda, öğretmenlerin yukarıda belirtilen özellikleri göstermeleri söz konusu olabileceği gibi, toplumun çizdiği öğretmen imajının da öğrenci algısı üzerinde etkisinin olduğu söylenebilir.

Ölçeğe maddeler bazında bakıldığında “çok” ve “pek çok” düzeyinde katılımın en az olduğu madde % 57.5 ile “öğretmenlerimiz hata yaptığında bizden özür dilerler” maddesi olmuştur. Burada öğretmenin hatasız olduğu imajını verebilmek için özür dilemeden kaçındığı söylenebilir.

Araştırmanın bulgular bölümünün ikinci aşamasında anket ile toplanan öğrenci kişisel özelliklerine göre Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği toplam ve alt boyutlarının puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılıkları belirlemek üzere gerçekleştirilen ilişkisiz grup “t” testi sonuçlarına yer verilmiştir.

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ ETİK UYMA...

Tablo 3. Araştırma Grubunun Cinsiyet Değişkenine Göre Uygulanan Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği Toplam ve Alt Boyutlarının Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi Sonuçları

Alt Boyut	Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	Std. Hata	t	sd	p
Mesleki Sorumluluk	Kız	313	3,87	,77	,04	2,69	615	,007**
	Erkek	304	3,70	,87	,04			
Mesleki Yeterlilik	Kız	313	4,34	,63	,03	3,35	615	,001***
	Erkek	304	4,15	,75	,04			
Toplam	Kız	313	4,11	,67	,03	3,11	615	,002**
	Erkek	304	3,92	,78	,04			

* $p < ,05$ ** $p < ,01$ *** $p < ,001$

Cinsiyet değişkenine göre, Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği toplam ve alt boyutlarının puanları için yapılan ilişkisiz grup “t” testi sonucuna göre, ölçeğin hem toplam hem de alt boyutlarının tümünde istatistiksel açıdan en az ,01 düzeyinde anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Bu farklılıkların tümü kız öğrenciler lehine gerçekleşmiştir. “Mesleki Sorumluluk” alt boyutunda, kız öğrencilerin öğretmenlerinin etik ilkelere uygun davranışlar göstermelerini algılama düzeyleri $\bar{x}=3,87$, erkek öğrencilerinden $\bar{x}=3,70$ daha yüksektir. Yine kız öğrencilerinin “Mesleki Yeterlilik” alt boyutunda öğretmenlerinin etik ilkelere uygun davranışlar sergilemelerini algılama düzeyleri $\bar{x}=4,34$, erkek öğrencilerden $\bar{x}=4,15$ daha yüksek olmuştur. Kız öğrencilerin, öğretmenlerinin etik ilkelere uygun davranışlar sergilemelerini algılama düzeyleri toplamda $\bar{x}=4,11$ ortalama ile erkek öğrencilerden $\bar{x}=3,92$ anlamlı derecede daha yüksektir. Genel olarak bakıldığında, kız öğrencilerin öğretmenlerinin etik ilkelere uygun davranışlar sergilemelerini algılama düzeyleri, erkek öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksektir. Bunda, öğretmenlerin kız öğrencilere karşı daha kontrollü ve duyarlı davranmalarının etkisinin olduğu düşünülebilir.

Tablo 4. Araştırma Grubunun Sınıf Değişkenine Göre Uygulanan Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği Toplam ve Alt Boyutlarının Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi Sonuçları

Alt Boyut	Sınıf	n	\bar{x}	ss	Std. Hata	t	sd	p
Mesleki Sorumluluk	4-5	250	4,25	,55	,03	13,09	615	,000***
	6-7-8	367	3,47	,83	,04			
Mesleki Yeterlilik	4-5	250	4,56	,50	,03	9,92	615	,000***
	6-7-8	367	4,03	,73	,03			
Toplam	4-5	250	4,41	,50	,03	12,13	615	,000***
	6-7-8	367	3,75	,74	,03			

* p<,05 ** p<,01 *** p<,001

Sınıf değişkenine göre, Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği toplam ve alt boyutlarının puanları için yapılan ilişkisiz grup “t” testi sonucuna göre, ölçeğin hem toplam hem de alt boyutlarının tümünde istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Bu farklılıkların tümü 4 ve 5. sınıf öğrencileri lehine gerçekleşmiştir. “Mesleki Sorumluluk” alt boyutunda 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin öğretmenlerinin etik ilkelere uygun davranışlar göstermelerini algılama düzeyleri \bar{x} = 4,25, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden \bar{x} =3,47 daha yüksektir. Yine 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin “Mesleki Yeterlilik” alt boyutunda öğretmenlerinin etik ilkelere uygun davranışlar sergilemelerini algılama düzeyleri \bar{x} = 4,56, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden \bar{x} = 4,03 daha yüksek olmuştur. İlköğretim 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin, öğretmenlerinin etik ilkelere uygun davranışlar sergilemelerini algılama düzeyleri toplamda \bar{x} = 4,41 ortalama ile ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden \bar{x} =3,75 anlamlı derecede daha yüksektir. Öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe, öğretmenlerinin etik ilkelere uygun davranışlar sergileme düzeyini algılamaları düşüş göstermektedir. Sınıf düzeyindeki yükselişin öğrencilerin algısında, yaşantısında, hayata bakışında ve beklentilerinde de farklılıklar yaratması beklenir. Dolayısıyla öğrencilerin algısında, yaşantısında, hayata bakışında ve beklentilerindeki bu değişiklikler, onların öğretmenlerinin etik ilkelere uymalarının da farklı algılanmasına neden olmuştur denebilir.

4. TARTIŞMA

İlköğretim öğrencilerinin algularına göre, öğretmenlerinin mesleki etik ilkelere ne düzeyde uyduklarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada: Alt boyutlar temelinde bakıldığında, öğrenciler, öğretmenlerinin “Mesleki Yeterlilik” alt boyu-

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ ETİK UYMA...

tunda belirtilen maddelerdeki ilkelere “pekçok” düzeyinde uyduklarını belirtirken, “Mesleki Sorumluluk” alt boyutunda belirtilen maddelere ise, “çok” düzeyinde uyduklarını belirtmişlerdir. Elde edilen bu sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, öğrenciler öğretmenlerinin etik ilkelere uygun davranışlar sergilemelerini (çok ve pek çok olarak) yüksek düzeyde algılamışlardır. Bu sonuç, Örenel’in (2005) yaptığı araştırma sonucuyla desteklenmektedir. Öğrencilerine eşit ve objektif davranabilme, öğrencilerin bireysel özelliklerini göz önünde bulundurabilme, planlı ve programlı çalışma, sınıfta düzeni sağlayabilme, öğrencilere hoşgörülü davranabilme, güzel ve zengin bir dil özelliğine sahip olabilme, bunların yanı sıra sıcak, sempatik ve dostça davranabilme günümüz öğretmeninde bulunması gereken temel özelliklerdir (Oktay, 1991). Öğretmenler bu özellikleri çoğunlukla sağlamışlar ki, öğrenciler öğretmenleri bu alanlarda yeterli görmektedirler. Aslında bu öğretmen öğrenci ilişkilerinde özlenen bir durumdur. Görüldüğü kadarıyla bu da sağlanmıştı.

Ancak, Yaman, Çetinkaya, Mermer ve Mutlugil’in (2009) yürüttüğü nitel bir çalışmada, öğrencilerin bir grubu “öğretmenler öğrencilere iyi davranmalı, asla dövmemelidir” demektedirler. Burada irdelenmesi gereken durum, öğretmenlerin doğrudan veya dolaylı olarak uyguladıkları şiddetin varlığıdır. Asıl istenmeyen durum budur. Yine Güven ve Akdağ’ın (2002) yaptığı araştırma bulgularına göre, öğrencilerin üçte birinin görüşü, öğretmenlerinin bir başkasının işlediği suçtan dolayı tüm sınıfı cezalandırdıkları yönündedir. Bu durumlar etik ilkelerin ihlalinin doğmasına neden olmuştur. Oysa günümüzde insanlığın geldiği aşamada, insan onurunu inciten her türlü davranıştan kaçınmak gerekliliği vardır. Hele hele öğretmen öğrenci ilişkilerinde cezanın/şiddetin adı bile telaffuz edilmemelidir.

Ölçeğe maddeler bazında bakıldığında “çok” ve “pek çok” düzeyinde katılımın en yüksek olduğu madde (% 87,4) ile “öğretmenlerimiz bize hep doğruları söylerler” maddesi olduğu görülmüştür. Bunu sırasıyla “öğretmenlerimiz saygıya hak ederler”, “öğretmenlerimiz, bizlere sağlıklı ve güvenli bir ortam sağlarlar”, “öğretmenlerimiz belirlenen sınıf kurallarına uygun davranırlar” ve “öğretmenlerimiz mesleklerini severek yaparlar” maddeleri izlemiştir. Bu sonuçlar, Örenel’in (2005) yaptığı araştırma sonucuyla da desteklenmektedir. Burada belirtilen özelliklerin öğretmenlerce yapılıyor olması, öğretmenlerin bu alanlara ilişkin yeterliklerinin de iyi düzeyde olmasını göstermektedir. Ölçeğe maddeler bazında bakıldığında “çok” ve “pek çok” düzeyinde katılımın en az olduğu madde (% 57,5) ile “öğretmenlerimiz hata yaptığında bizden özür dilerler” maddesi olduğu görülmüştür. Bu sonuç bile, çalışma grubunca orta değer üzerinde bulunmuştur. Öğrencilerin gözünde öğretmenler mükemmel insanlardır, pek hata yapmazlar. Bu algıyı bilen öğretmenler, genelde özür dilemeden kaçınırlar. Oysa öğretmenlerin de öğrenen bir birey olduğunu kabul ederek, hata yapabileceklerini vurgulamak gerekmektedir.

Cinsiyet değişkenine göre, öğretmenlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerine ilişkin öğrenci algıları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Burada, kız öğrencilerin öğretmenlerinin etik ilkelere uygun davranışlar sergilemelerini algılama düzeyleri, erkek öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksektir. Öğretmen-

ler, toplumsal kültürün bir gereği olarak, kız öğrencilere karşı davranışlarında daha kontrollü ve daha duyarlı davranış gösterme eğilimindedirler. Bu eğilim, kız öğrencilerin, öğretmenlerin etik ilkelere uymaları yönündeki algılarının olumluya dönüşmesine neden olmuştur.

Sınıf düzeyi değişkenine göre, öğretmenlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerine ilişkin öğrenci algıları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. İlköğretim 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin, öğretmenlerinin etik ilkelere uygun davranışlar sergilemelerini algılama düzeyleri, ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden anlamlı derecede daha yüksektir. Örenel'in (2005) yaptığı benzer bir çalışmada da, öğrenci görüşleri arasında sınıf düzeyi değişkenine göre, anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sınıf düzeyindeki yükselişin ve buna bağlı olarak öğrencilerin ulaştığı bilişsel düzey, öğrencilerin algısında, yaşantısında, hayata bakışında ve beklentilerinde de farklılıklar yaratması beklenir. Dolayısıyla öğrencilerin algısındaki bu değişiklikler, onların öğretmenlerinin etik ilkelere uymalarının da farklı algılanmasına neden olmuştur.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

İlköğretim öğrencilerinin algılarına göre, öğretmenlerin mesleki etik ilkelere ne düzeyde uyduklarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada: Öğrenciler, öğretmenlerinin “Mesleki Yeterlilik” alt boyutunda belirtilen maddelerdeki ilkelere “pek çok” düzeyinde uyduklarını belirtirken, “Mesleki Sorumluluk” alt boyutunda belirtilen maddelere ise, “çok” düzeyinde uyduklarını belirtmişlerdir. Genel olarak değerlendirildiğinde, öğrenciler öğretmenlerinin etik ilkelere yüksek düzeyde uyduklarını ifade etmişlerdir.

Ölçeğe maddeler bazında bakıldığında “çok” ve “pek çok” düzeyinde katılımın en yüksek olduğu madde “öğretmenlerimiz bize hep doğruları söylerler” maddesi; katılımın en az olduğu madde ise, “öğretmenlerimiz hata yaptığında bizden özür dilerler” maddesi olmuştur.

Cinsiyet değişkenine göre, kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden; sınıf düzeyi değişkenine göre, 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden, öğretmenlerinin etik ilkelere uygun davranışlar sergilemelerini algılama düzeyleri anlamlı derecede daha yüksektir.

Bu bağlamda şu öneriler getirilebilir:

1- Tüm öğrencilere eşit davranacak bir düzeye getirilebilmesi için, öğretmenlere ek eğitim verilmelidir.

2-Öğretmenler, öğrencilerin isteklerimizi bastırma yerine onları anlamaya çalışmalı ve kibar davranmalıdırlar.

3-Öğretmenler, hata yaptıklarında öğrencilerden özür dilemelidirler.

4-Öğrenciler, öğretmenlerin sahip oldukları yetki ve sorumlulukların neler olduğu konusunda bilinçlendirilmelidirler.

KAYNAKÇA

- Aydın, İ. P.(2006). *Eğitim ve öğretimde etik*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydın, İ. P.(2002). *Yönetmelik ve örgütsel etik*.(3.Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydın, M. (1993).*Çağdaş eğitim denetimi*. Ankara: PEGEM, Yayın No: 4.
- Bülbül, R. (2001). *İletişim ve etik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Campbell, E. (2000). Professional ethics in teaching: towards the development of a code of practice. *Cambridge Journal of Education*, 30 (2), 203-222.
- Colnerud, G. (2006). Teacher ethics as a research problem: syntheses achieved and new issues. *Teachers and Teaching: theory and practice*,12 (3), 365-385.
- Dayanç, T. (2007). *Sınıf öğretmenliği aday öğretmenlerinin mesleki etik konusundaki görüşleri ve mesleki etik ikilemleri çözümleme biçimleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Demirtaş, H. ve Güneş, H. (2002). *Eğitim yönetimi ve denetimi sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gözütok, F.D. (1999). Öğretmenlerin etik davranışları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32 (1-2), 83-99.
- Güven, S. ve Akdağ, M. (2002). İlköğretim ikinci kademe öğretmenlerinin sınıf yönetimi etkinliklerine ilişkin öğrenci algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 8 (29), 69-80.
- Hançerlioğlu, O. (1975). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuçuradi, İ. (1988). *Uludağ konuşmaları: özgürlük, ahlak, kültür kavramları*, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu, Türk Felsefe Dizisi :1.
- MEB. (2006). *Meslek etiği*. Ankara: MEGEP (Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi)
- Mocan, M.R. (2002). Etik ve meslek etikleri, *YDK Yüksek Denetim Dergisi*, 1(1), <http://www.ydk.gov.tr/dergi/dergi1.htm#> (05.09.2006) adresinden alınmıştır.
- Obuz, Ü. (2009). *Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Oktay, A. (1991). Öğretmenlik mesleği ve öğretmenin nitelikleri, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3, 187–193.

- Örenel, S. (2005). *Öğretmenlerin mesleki etik ilkeleri kapsamındaki davranışlarının ilköğretim ve orta öğretim öğrencilerinin algısıyla değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, S. (2010). The opinions of preschool teachers about ethical principles. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10 (1), 393-418.
- Pieper, A. (1999). *Etiğe giriş*, (Çeviren: Veysel Atayman, Sezer Gönül), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Pelit, E. ve Güçer, E. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ve öğretmenleri etik dışı davranışa yönelten faktörlere ilişkin algılamaları, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 95-119.
- Polat, E. (1999). *Orta kademe yöneticilerin çalışma ve yaşam değerlerinin etik açıdan incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Selimoğlu-Kardeş, S. (1997). Muhasebe meslek ahlakı (etik yaklaşımı", *III. Türkiye Muhasebe Denetim Sempozyumu Bildiri Kitabı* (ss.146-159). İSMMMMO Yayınları.
- Tepe, H. (2000). *Etik ve meslek etikleri*. H. Tepe (Ed.), Bir felsefe disiplini olarak etik ve etikler. (ss. 3–7). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Tevrüz, S. (2007). *İş hayatında etik*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Torlak, Ö. (2001). *Pazarlama ahlakı: sosyal sorumluluklar ekseninde pazarlama kararları ve tüketici davranışları analizi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.S.
- Turgut, N. (2010). *Devlet ilköğretim okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin meslekî etik sorununa karşı meslek örgütlerinin yaklaşımı (Nitel Bir Çalışma)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu (TDK), (2008). Sözlükler. <http://tdkterim.gov.tr/?kelime=etik&kategori=terim&hng=md> adresinden 04. Mart 2011 tarihinde alınmıştır.
- Uğurlu, C. T. (2008). Lise son sınıf öğrencilerinin öğretmenlerinin etik davranışlarına ilişkin algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16 (2), 367- 378.
- Yaman, E., Cetinkaya Mermer, E. ve Mutlugil, S. (2009). İlköğretim okulu öğrencilerinin etik davranışlara ilişkin görüşleri: nitel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 93-108.
- Yaşaroğlu, F. (2007). *Bir meslek olarak öğretmenlik*. D. Ekiz ve H. Durukan (Ed.). Eğitim bilimine giriş. (ss. 251-281). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Zheng, L. and Hu, S. (2005). Survey of professional ethics of teachers in institutions of higher education. *Chinese Education and Society*,. 38 (5), 88-99